

4. Україна, Литва та Польща розпочали працювати над оцифруванням культурної спадщини України. URL: <http://surl.li/gnuho> (дата звернення: 27.01.2024).

5. Як виглядає туризм під час війни. URL: https://zaxid.net/statti_tag50974 (дата звернення: 27.01.2024).

6. «Visit Ukraine in the future»: українські готелі в гарячих точках просять світ про підтримку. URL: <https://visitukraine.today/uk/blog/214/visit-ukraine-in-the-future-ukrainski-goteli-vgaryacix-tockax-prosyat-svit> (дата звернення: 27.01.2024).

РОЛЬ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ СТРУКТУР ПРИРОДНО- ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ

Боруцька Ю.З., кандидат геологічних наук, доцент,
Львівський національний університет
природокористування, м. Дубляни, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5040-8624>

Крупа О.М., кандидат економічних наук, доцент,
Львівський національний університет

природокористування, м. Дубляни, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3512-6925>

Як і в усьому світі, так у нашій країні, особливо, в умовах російсько-української війни, вкрай важливими є питання щодо стихійного, нерационального, незбалансованого використання природно-ресурсного потенціалу. Сюди належать і неконтрольовані навантаження, що призводять до втрати привабливості та рекреаційних властивостей туристичних дестинацій, зокрема територій і об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ).

Вкрай важливо визначити рекреаційні можливості окремих природних ресурсів, туристично-рекреаційний потенціал територій, максимальне та мінімальне антропогенне навантаження, яке може прийняти дестинація, і провести регламентуючі заходи для реального збалансування усіх процесів, аби в контексті сталого розвитку зберегти можливості для користування цією природно-ресурсною базою майбутніми поколіннями українців.

Функціонування природно-заповідного фонду нашої держави регулюється українським законодавством. Його діяльність

контролюють державні структури, відповідальні за природоохоронні аспекти. Збереження і розширення ПЗФ є важливою частиною стратегії довгострокового становлення екологічно-свідомого суспільства в контексті сталого розвитку [1-4].

Природно-заповідний фонд України максимально охоплює ділянки суші і водного простору, а також природні комплекси та об'єкти з особливою природоохоронною, науковою, естетичною, рекреаційною та іншими цінностями. Його створено для збереження майбутнім поколінням природного флоро-фауністичного різноманіття, генофонду тваринного і рослинного світу, підтримання екологічного балансу та проведення фонових моніторингу навколишнього природного середовища. Сюди належать: біосферні заповідники, природні заповідники, національні природні парки, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища, ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва.

Протягом 2021-2022 рр., попри пандемію Covid-19, кількість об'єктів та територій природно-заповідного фонду загальнодержавного та місцевого значення збільшилась на 116 одиниць, загальною площею 94224,2 га. Наразі ситуація вкрай складна, адже в країні триває війна, і частина територій України окупована. Загалом, загальна площа територій і об'єктів природно-заповідного фонду складає близько 2,8 млн га (4,6 % від площі усієї території України) [1; 2].

Особливий режим охорони, відтворення та використання накладається на території, які входять до природно-заповідного фонду. Це включає обмеження або заборони щодо промислової, сільськогосподарської, лісової та інших видів діяльності, які можуть негативно впливати на природно-ресурсний потенціал. Україна, як і низка інших країн, визнає важливість збереження природно-заповідного фонду як надбання для майбутніх поколінь та як частину глобальних зусиль з охорони біорізноманіття і екосистем.

Завданнями законодавства України про ПЗФ є регулювання суспільних відносин у сфері організації, охорони і використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Законодавство визначає правові, екологічні та соціально-економічні аспекти управління цим фондом. Детальніше основні цілі та завдання законодавства про природно-заповідний фонд України розглянуті в таблиці 1 [2-4].

**Цілі та завдання законодавства України
щодо природно-заповідного фонду**

№ з/п	Цілі та завдання	Характерні особливості реалізації
1	Встановлення статусу та режиму охорони	Українське законодавство визначає статус територій і об'єктів ПЗФ, встановлює режими їхньої охорони від різних видів експлуатації і використання, які можуть впливати на природно-ресурсний потенціал.
2	Організація управління	Українське законодавство визначає порядок організації управління ПЗФ, включаючи призначення компетентних органів, що відповідають за його охорону, відтворення, ефективне використання.
3	Організація наукових досліджень	Українське законодавство враховує науковий підхід до охорони природи, забезпечуючи проведення відповідних досліджень і фоновий моніторинг на природно-заповідних територіях.
4	Регламентация екологічної освіти та інформування	Українське законодавство визначає заходи щодо інформативного забезпечення громадськості, включаючи екологічну освіту та інформування про ПЗФ і його значення.
5	Управління рекреаційною діяльністю	Українське законодавство регулює рекреаційну діяльність на природно-заповідних територіях, визначаючи обмеження та правила для збереження природного середовища.

На нашу думку, одними з таких туристичних дестинацій, де може надаватися широкий спектр туристично-рекреаційних і екосистемних послуг, власне є території та об'єкти природно-заповідного фонду. Сюди можна віднести, залежно від потреб туристів, рекреантів і екскурсантів: відпочинок, певні види екскурсій, оздоровлення, лікування, терапію, рибальство та різні види туризму: дитячий, молодіжний, сімейний, для осіб з інвалідністю, екологічний (зелений), сільський, релігійний, спортивний, екстремальний тощо.

Доволі показовою є ініціатива Львівської області щодо розвитку туристично-рекреаційної сфери. За останні роки тут відбулося проєктування 56 туристичних шляхів, зокрема екологічних стежок, пішохідних та велосипедних маршрутів, що створює багатогранні

можливості для різноманітних форм активного відпочинку. Також, до прикладу, додавання двох нових пішохідних туристичних маршрутів, які отримали реєстраційні номери – «На Верх» та «Мальовниче Розточчя» у 2023 році, свідчить про постійний розвиток зеленого туризму та розширення туристичної інфраструктури Львівщини. Ці нові маршрути можуть привертати увагу екологосвідомих туристів і рекреантів, які ведуть активний спосіб життя, шукають нові місця для пішохідних подорожей та бажають дізнаватися актуальну інформацію про природно-ресурсний потенціал регіону. Такі ініціативи сприяють екологізації свідомості, збагаченню власного досвіду та економічній підтримці розвитку туризму і рекреації в нашій області [1-3].

Створення розвиненої соціально-економічної інфраструктури для туристів, такої як готелі, мотелі, хостели, гостинні садиби, ресторани, дороги з різним сполученням, туристично-інформаційні центри, зокрема й екологічні, допоможе стимулювати розвиток місцевого підприємництва та створення нових робочих місць. З іншого боку, потрібно добре усвідомлювати, що природоохоронні території повинні виконувати свої ключові функції – забезпечувати заходи щодо охорони навколишнього природного середовища та стати привабливими туристичними дестинаціями з точки зору відпочинку й оздоровлення. Отже, важливо уміло збалансувати ці два вагомих аспекти, аби не тільки активно залучати туристів, а відтак і розвивати даний регіон із економічної точки зору, але й зберігати відносну непорушність і «первинність» екосистем.

Отже, загальна увага повинна акцентуватися на розвитку туризму і рекреації у межах структур природно-заповідного фонду таким чином, аби забезпечити їхнє стає, збалансоване та ефективне функціонування, враховуючи різні інтереси суспільства та зберігаючи природно-культурні цінності. Тому, дуже важливим є те, що туристично-рекреаційна діяльність на українських природоохоронних територіях регулюється низкою базових документів, які визначають правила та умови для збереження природних ресурсів і забезпечення сталого розвитку туризму та рекреації. Така нормативно-правова база загалом спрямована на гарантування раціонального використання і охорони природних ресурсів, збереження біорізноманіття та створення умов для сталих форм туризму. Дотримання цих нормативів є важливим кроком у збалансованому функціонуванні туристично-рекреаційної сфери, зокрема на територіях і об'єктах природно-заповідного фонду, зважаючи на Цілі та Стратегію сталого розвитку.

Література:

1. Природно-заповідний фонд України.
URL: <https://pzf.land.kiev.ua/pzf-zakon.html> (дата звернення: 02.03.2024).
2. «Про природно-заповідний фонд України»: Закон України. Редакція від 08.08.2021. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2456-12/page> (дата звернення: 04.03.2024).
3. «Про туризм»: Закон України. Редакція від 04.11.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 03.03.2024).
4. «Про охорону навколишнього природного середовища»: Закон України. Редакція від 01.01.2021. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1264-12> (дата звернення: 01.03.2024).

ТУРИСТИЧНІ КЛАСТЕРИ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ШЛЯХ ДО ОПТИМІЗАЦІЇ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНИХ ДЕСТИНАЦІЙ УКРАЇНИ

Бугіль С.Я., кандидат економічних наук, доцент,
Львівський національний університет
природокористування м. Львів, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4863-5235>

Туризм є специфічною сферою буття сучасної людини, яка привернула широку увагу суспільства, а рівень туристичної привабливості регіону є предметом уваги вчених різних галузей суспільного життя: економіки, політики, науки, освіти.

Розвиток туризму супроводжується постійним збільшенням туристичних потоків, зростанням навантаження на зони відпочинку та інтенсифікацією використання потенціалу наявних рекреаційних ресурсів. Відтак, постійний пошук нових шляхів підвищення ефективності діяльності суб'єктів туристичного бізнесу призвів до утворення та поширення інноваційних моделей організації бізнесу, в рамках яких підприємці об'єднуються.

Інтеграція українського суспільства в європейській туристичний простір є однією із стратегічних цілей сталого розвитку держави.

Україна в цілому та кожен регіон, має великий потенціал для розвитку туризму в багатьох сферах: гастрономічний туризм, екотуризм, медичний туризм, діловий туризм, науковий туризм, сільський туризм, морський туризм, культурний туризм, МІСЕ (зустрічі, інсентив-тури, конференції, заходи).